

Európai
Bizottság

A környezeti felelősségről szóló irányelv Európa természeti erőforrásainak védelme

**A Europe Direct szolgáltatás az Európai Unióval kapcsolatos kérdéseire
segít Önnek választ találni.**

Ingyenesen hívható telefonszám (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) A legtöbb hívás és a megadott információk ingyenesek (noha egyes mobiltelefon-szolgáltatókon keresztül, telefonfülkékből és hotelekből a számot csak díjfizetés ellenében lehet hívni).

Bővebb tájékoztatást az Európai Unióról az interneten talál (<http://europa.eu>).

Katalógusadatok a kiadvány végén található.

Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2013

ISBN 978-92-79-29756-4

doi:10.2779/29790

© Európai Unió, 2013

A sokszorosítás a forrás megjelölésével megengedett.

Printed in Italy

ÚJRAHASZNOSÍTOTT PAPIRRA NYOMTATOTT KIADVÁNY

Borító: © iStockphoto

**A környezeti felelősségről szóló irányelv
Európa természeti erőforrásainak védelme**

Tartalom

Áttekintés - A környezeti felelősségről szóló irányelv bemutatása	5
Kik és hogyan hajtják végre a környezeti felelősségről szóló irányelvet?	5
Hogyan történik a felelősség megállapítása?	11
A környezeti felelősségről szóló irányelv hatálya alóli mentességek és kivételek	14
Mi a kárfelszámolás, és hogyan valósítható meg?	14
Hogyan történik a kárfelszámolás hatályának és mértékének meghatározása?	16
Milyen költségekkel jár a felszámolás, és ki állja ezeket?	18
Példa az erőforrás-alapú egyenértékűségi vizsgálat használatára: halállományokban keletkezett károk	19
Példa élőhely-alapú egyenértékűségi vizsgálat használatára: vizes élőhelyben keletkező károk	20
Példa érték-egyenértékűségi vizsgálat használatára: folyó szennyeződése	22
Fontos határidők	23
Lásd bővebben	23

Áttekintés – A környezeti felelősségről szóló irányelv bemutatása

Európa természeti erőforrásainak (védett fajok és élőhelyek, víz és talaj), valamint az általuk biztosított ökoszisztéma-szolgáltatásoknak a védelmét mint az egészséges gazdaság és társadalom működésének fontos tényezőjét széles körben elismerik. A környezetre nehezedő, korábban nem tapasztalt nyomás, többek között a biológiai sokféleség elmúlt évtizedekben tapasztalt csökkenése fényében prioritássá vált olyan ösztönzők és biztosítékok létrehozása, amelyek segítenek az emberi tevékenységből fakadó környezeti károk elkerülésében. Az uniós tagállamok nemzeti környezeti felelősségi rendszerei nem voltak egységesek abban a tekintetben, hogy milyen környezeti károkra terjedtek ki, és milyen kárfelszámolási követelményeket írtak elő.

Az Európai Unió 2004-ben a környezeti károk megelőzése és felszámolása tekintetében a környezeti felelősségről szóló 2004/35/EK irányelv elfogadásával lépést tett a környezeti károk megelőzését és felszámolását szolgáló egységesebb rendszer létrehozása érdekében. Ez az innovatív jogszabály az Európai Unióban első alkalommal teremtett a „szennyező fizet” elvre alapozott, átfogó környezeti felelősségi rendszert. A környezeti felelősségről szóló irányelv azáltal, hogy a környezeti kár okozóját teszi felelőssé a kár felszámolásáért, elsősorban a környezeti kár elkerülésére ösztönöz. A környezeti felelősségről szóló irányelv értelmében azok, akiknek a tevékenysége a környezetre nézve közvetlen kárveszéllyel (a meghatározás szerint a környezeti kár közeljövőben történő bekövetkezésének kellően nagy valószínűsége) fenyeget, kötelesek a kár elkerülése érdekében megelőző intézkedéseket tenni.

A környezeti felelősségről szóló irányelv a természeti erőforrások és az általuk biztosított szolgáltatások fenntartását célzó uniós jogszabályok alátámasztását szolgálja. A környezeti felelősségről szóló irányelv azáltal, hogy kapcsolódik az élőhelyvédelmi irányelvhez, valamint a vadon élő madarak védelméről szóló irányelvhez, felelősségi rendszert hoz létre az európai élővilág biológiai sokféleségében bekövetkező károk megelőzésére és helyrehozatalára. Ennek eredménye a 22 000 területet magába foglaló Natura 2000 hálózat. A felelősségi rendszer a víz-keretirányelv által meghatározott minden európai vízkészletre, valamint az emberi egészség károsodásának veszélyével járó talajszennyezésre is kiterjed.

A környezeti felelősségről szóló irányelvet a tagállamoknak 2007. április 30-ig kellett végrehajtaniuk. Mivel a végrehajtás 2010 júliusára az Európai Unió összes tagállamában megtörtént, az irányelvnek egész Európában magasabb környezetvédelmi szintet kell eredményeznie.

Kik és hogyan hajtják végre a környezeti felelősségről szóló irányelvet?

Az irányelv az illetékes hatóságokat a környezet őrzőivé teszi. Az ő feladatuk a felelősséggel tartozó környezetszennyezők azonosítása, és annak biztosítása, hogy azok a gazdasági szereplők, akiknek a tevékenysége a közvetlen kárveszéllyel, illetve a tényleges környezeti kárt okozta, meghozzák vagy finanszírozzák az előírt megelőző, illetve felszámolási intézkedéseket. Az illetékes hatóságok és gazdasági szereplők együttműködését jogszabály nem írja elő, de – mint helyes gyakorlatot – együttműködésüket támogatni kell annak érdekében, hogy jobban megértsék a működési kockázatokat, meghozzák a környezeti károk elkerülése érdekében szükséges intézkedéseket, és meghatározzák a szükséges pénzügyi biztosítékokat.

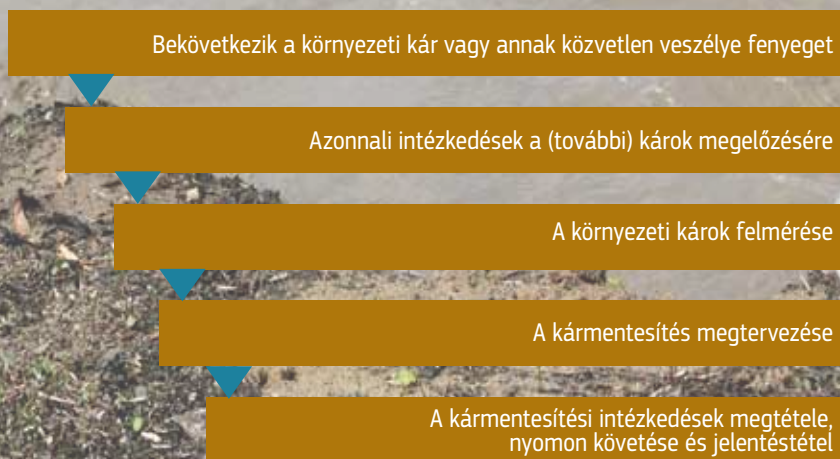
Illetékes hatóság: a tagállam által az irányelv végrehajtására és érvényesítésére kijelölt köztestület.

Gazdasági szereplő: az a természetes vagy jogi személyiséggel rendelkező magánszemély vagy közület, aki/amely a szakmai tevékenységet végzi vagy irányítja, vagy – amennyiben a nemzeti jogszabályok úgy rendelkeznek – akire az ilyen tevékenység technikai működtetésével kapcsolatban döntő gazdasági hatáskört ruháztak, ideértve az ilyen tevékenységre felhatalmazással vagy engedéllyel rendelkező vagy az ilyen tevékenység gyakorlására nyilvántartásba vett, vagy azt bejelentő feleket is.

Szakmai tevékenység: minden gazdasági tevékenység, tekintet nélkül arra, hogy magán- vagy közvállalkozás, profitorientált vagy nonprofit jellegű-e.

Biztosíték gyanánt a nem kormányzati szervezeteket és az állampolgárokat a környezeti felelősségről szóló irányelv felruházza azzal a joggal, hogy a környezeti károkról (vagy a közvetlen kárveszélyről) tájékoztassák az illetékes hatóságokat, valamint kifogást nyújtsanak be az illetékes hatóságok intézkedéseivel vagy intézkedéseinek elmulasztásával kapcsolatban, ezáltal biztosítva, hogy azok a környezeti károk megelőzése és felszámolása céljából a köz érdekében járnak el. Más felek, köztük a biztosítótársaságok, jogászok, szakértők (az ökológia, a tudományok, a kockázatértékelés, a műszaki tudományok, a kárfelszámolás, a gazdaság és a jog területén) szintén részt vesznek a folyamatban.

1. ábra: A környezeti felelősségről szóló irányelv végrehajtása

Az egymással együttműködő felek hozzájárulásai idővel megteremtik annak közös ismeretét, milyen költségekkel és előnyökkel jár, ha a felek úgy működnek, hogy csökkentsék a környezetet veszélyeztető kockázatokat, ha ösztönzik a bevált gyakorlatok alkalmazását olyan területeken, mint például a környezet számára biztonságos technológiák és folyamatok, valamint a környezeti felelősségből adódó esetleges költségek fedezése érdekében elősegítik innovatív pénzügyi eszközök kialakítását. Az alábbi táblázat a környezeti felelősségről szóló irányelv értelmében egyértelmű felelőségekkel rendelkező személyeket és szerepüket foglalja össze.

Illetékes hatóság

A tagállam által az irányelv végrehajtására és érvényesítésére kijelölt köztestület.

Az irányelv tagállami végrehajtása és érvényesítése

KÁRESEMÉNY ELŐTT (üzemszerű működés közben)

- úgy dönthet, hogy a kárveszély csökkentése érdekében intézkedéseket hoz, vagy erre ösztönzi a gazdasági szereplőket (amennyiben nincs már ilyen előírás, mint például a Seveso-üzemek vagy létesítmények esetén); és
- pénzügyi biztosíték alkalmazását ösztönzi, vagy – amennyiben kötelező – pénzügyi biztosítékot követel meg.

KÖZVETLEN VESZÉLY ÉSZLELÉSE ESETÉN (amelyre valamely gazdasági szereplő, illetve érintett személy / nem kormányzati szervezet hívta fel a figyelmet, vagy az illetékes hatóság maga észlelte)

- az alábbi, a „káreset” esetén alkalmazandó első és második francia bekezdés szerint jár el, majd
- kötelezi az érintett gazdasági szereplőt a megelőző intézkedések meghozatalára, amennyiben az ezt eddig nem tette volna meg, és
- bármikor tájékoztatásra, a szükséges megelőző intézkedések meghozatalára, valamint a szükséges megelőző intézkedések meghozatalával kapcsolatos utasítások betartására kötelezheti a gazdasági szereplőt, vagy
- maga hozza meg a szükséges megelőző intézkedéseket, amennyiben a gazdasági szereplő ezt elmulasztja, vagy a gazdasági szereplő nem azonosítható.

KÖRNYEZETI KÁR ÉSZLELÉSE ESETÉN

- megállapítja, hogy a kár a környezetvédelmi felelősségről szóló és a nemzeti jogba átültetett irányelv hatálya alá tartozik-e;
- amennyiben igen, megállapítja a kárért felelős gazdasági szereplő(ke)t, és a felelősség mértékét (objektív vagy vétkességen alapuló felelősség);
- kötelezi a gazdasági szereplőt
  - további információk szolgáltatására,
  - a szükséges „vészhelyzeti” kárfelszámolási intézkedések végrehajtására, vagyis arra, hogy gyakorlati lépéseket tegyen a szennyező anyagok vagy más kárt okozó tényezők azonnali ellenőrzés alá vonására, elszigetelésére, eltávolítására vagy egyéb módon történő kezelésére;
  - a szükséges vészhelyzeti felszámolási intézkedésekkel kapcsolatos utasítások betartására;
- kötelezi a gazdasági szereplőt, hogy vele együttműködve hozza meg a szükséges „tényleges” kárfelszámolási intézkedéseket (alap-, kiegészítő és kompenzációs felszámolási intézkedések) a felszámolási lehetőségek, azonosítása és értékelése érdekében, és, különösen egyezzen meg a felszámolási cselekvési tervről és kérje ki az érdekelt felek véleményét;

Gazdasági szereplő

az a természetes vagy jogi személyiséggel rendelkező magánszemély vagy közület, aki/amely a szakmai tevékenységet végzi vagy irányítja, vagy – amennyiben a nemzeti jogszabályok úgy rendelkeznek – akire az ilyen tevékenység technikai működtetésével kapcsolatban döntő gazdasági hatáskört ruháztak, ideértve az ilyen tevékenységre felhatalmazással vagy engedéllyel rendelkező vagy az ilyen tevékenység gyakorlására nyilvántartásba vett, vagy azt bejelentő feleket is.

- figyelembe veszi a gazdasági szereplők és érdekelt felek véleményét, különös intézkedéseket hoz, és határoz a kiválasztott felszámolási mód hivatalossá tételéről (a határozathozatal előtt a gazdasági szereplő és az érdekelt felek számára meghallgatási jogot biztosít);
- értesíti a gazdasági szereplőt a határozatról, és tájékoztatja a rendelkezésére álló jogorvoslati lehetőségekről;
- együttműködik a gazdasági szereplővel, illetve gazdasági szereplőkkel az alap-, kiegészítő vagy kompenzációs felszámolás tekintetében szükséges intézkedések meghozatala érdekében;
- ha az illetékes hatóság közbelép és maga hoz felszámolási intézkedéseket (amikor a gazdasági szereplő ezt elmulasztja, nem azonosítható vagy elfogadható indokkal rendelkezik): a gazdasági szereplővel visszatéríteti a kárfelszámolás és -felmérés költségeit, illetve az adminisztrációs és egyéb költségeket (több fél felelőssége esetén a költségeket elosztja);
- felügyeli a pénzügyi biztosíték kidolgozását, meghozatalát és alkalmazását (ha az kötelező).

AZ IRÁNYELV ÁLTALÁNOS VÉGREHAJTÁSA

- részt vesz a környezeti felelősségről szóló irányelv alkalmazása során szerzett tapasztalatokról szóló, legkésőbb 2013. április 30-ig benyújtandó tagállami jelentés összeállításában; és
- részt vehet a nemzeti jelentéstételi rendszer és a környezeti felelősségről szóló irányelv hatálya alá tartozó ügyek adatbázisának létrehozásában, illetve létrehozhatja azt.

KÁRESEMÉNY ELŐTT (üzemszerű működés közben)

- kötelesek meghozni a környezetvédelmi jogszabályok és szabályozások, valamint a működési engedélyek által előírt valamennyi intézkedést, többek között – de nem kizárólag – a környezeti károk kockázatát csökkentő intézkedéseket;
- intézkedéseket hozhatnak a környezeti kár kockázatának további csökkentése érdekében; és
- a nemzeti jogszabályokkal összhangban pénzügyi biztosítékot alkalmazhatnak, illetve alkalmaznak (amennyiben az kötelező).

KÖZVETLEN VESZÉLY VAGY KÖRNYEZETI KÁR ÉSZLELÉSE ESETÉN

- közvetlen veszély esetén azonnali lépéseket tesznek a kár megelőzésére, és adott esetben, illetve minden olyan esetben, amikor a veszély nem elhárítható:
- a helyzet minden lényeges részletéről haladéktalanul értesítik az illetékes hatóságot;
- a kár megelőzése érdekében az illetékes hatóság minden utasítását betartják;
- kár esetén: minden célszerű intézkedést megtesznek annak érdekében, hogy haladéktalanul ellenőrzés alá vonják, feltartóztassák, eltávolítsák vagy egyéb módon kezeljék a szóban forgó szennyező anyagokat és/vagy más károsító tényezőket; valamint
- kérésre kiegészítő információt szolgáltatnak, és betartják az illetékes hatóság vészhelyzeti felszámolási intézkedésekkel kapcsolatos utasításait;
- meghatározzák a lehetséges felszámolási intézkedéseket, és a megfelelő felszámolási, illetve megelőzési intézkedések (felszámolási terv) kiválasztásában együttműködnek az illetékes hatósággal;
- élhetnek meghallgatási jogukkal, mielőtt az illetékes hatóság határoz a felszámolási intézkedésről;

A pénzügyi biztosítékokat szolgáltató szervezetek

Például biztosító- és viszontbiztosító-
társaságok, bankok

- a károsodott természeti erőforrások eredeti állapotának visszaállítása, valamint a környezet regenerálódásáig az átmeneti károk (veszteségek) figyelembevétele érdekében minden szükséges lépést megtesznek az illetékes hatóság kárfelszámolási cselekvési tervének és/vagy irányításának megfelelő alap-, kiegészítő és kompenzációs felszámolási intézkedések meghozatala (vagy finanszírozása) érdekében;
- a környezeti felelősségről szóló irányelv előírása szerint viselik a vonatkozó költségeket.

KÁRESEMÉNY ELŐTT (üzemszerű működés közben) (a környezeti felelősségről szóló irányelv szerint nem kötelezettség, hanem lehetséges feladat)

- válaszolnak a megfelelő pénzügyi biztosítékok szolgáltatására vonatkozó kérelmekre;
- felméri a potenciális kockázatokat;
- meghatározzák a vonatkozó elveknek (például a biztosítási elveknek) megfelelő, fenntartható pénzügyi biztosítékokat; és
- a kockázatnak megfelelő biztosítási díjat számítanak fel, figyelembe véve például az ipari tevékenységet, a pénzügyi biztosítékok hatályát, a megállapított határértékeket.

KÖZVETLEN VESZÉLY VAGY KÖRNYEZETI KÁR ÉSZLELÉSE ESETÉN (a környezeti felelősségről szóló irányelv szerint nem kötelezettség, hanem lehetséges feladat) a pénzügyi biztosítékokat szolgáltató szervezet a következőkhöz járul hozzá:

- a környezeti kár felmérése;
- a legeredményesebb és leghatékonyabb felszámolási intézkedés meghatározása;
- a költségek kifizetése, és
- a környezeti kár felszámolásának lebonyolítása szoros együttműködésben az illetékes hatósággal és a gazdasági szereplővel.

Szakértők

Az ökológia és az egyéb tudományok, a kockázatértékelés, a műszaki tudományok, a kárfelszámolás kidolgozása és végrehajtása, a gazdaság, a jog és egyéb területek szakértői, akik segíthetnek a környezeti felelősségről szóló irányelv végrehajtásában.

KÁRESEMÉNY ELŐTT (üzemszerű működés közben) (a környezeti felelősségről szóló irányelv szerint nem kötelezettség, hanem lehetséges feladat)

- technikai segítséget nyújtanak a közvetlen kárveszély csökkentésére hozott intézkedésekhez.

KÖZVETLEN VESZÉLY VAGY KÖRNYEZETI KÁR ÉSZLELÉSE ESETÉN (a környezeti felelősségről szóló irányelv szerint nem kötelezettség, hanem lehetséges feladat)

- a környezeti kárral és annak felszámolásával kapcsolatos jogi, gazdasági és technikai vetületekre vonatkozó tanácsadás;
- a (várható vagy tényleges) kár felmérése, felülvizsgálata és ellenőrzése, valamint a felszámolási lehetőségek kiválasztása, kidolgozása és végrehajtása.
- segítségnyújtás a vonatkozó szabályozási és felelősségi kérdésekben, a jelentések elkészítésében, valamint a jövőbeni irányítási megközelítéssel kapcsolatos kérdésekben.

Bármely érdekelt fél

Azon természetes vagy jogi személyek (beleértve a nem kormányzati szervezeteket), akiket/amelyeket környezeti károk érintenek vagy érinthetnek, illetve azok, akik egyébként kellően érdekeltek, vagy akiknek a jogait a nemzeti jog értelmében megsértették.

KÖZVETLEN VESZÉLY VAGY KÖRNYEZETI KÁR ÉSZLELÉSE ESETÉN (nem kötelezettség, hanem jogosultság):

- jelezheti a vonatkozó észrevételekkel alátámasztott közvetlen veszélyt vagy környezeti kárt. A bejelentéshez meg kell adni az illetékes hatóságnak benyújtott észrevételeket alátámasztó megfelelő információkat és adatokat.
- joga van arra, hogy az illetékes hatóságot kárfelszámolási intézkedés megtételére kérje fel;
- joga van arra, hogy megkapja az illetékes hatóság határozatát, amelynek tartalmaznia kell a jogorvoslati lehetőségekre vonatkozó tájékoztatást, és
- joga van arra, hogy az illetékes hatóság határozata ellen bíróságnál vagy más független és pártatlan köztisztviselőnél fellebbezzon.

Az irányelv a környezeti kár fogalmát a következőképpen határozza meg: védett fajokban és természetes élőhelyekben okozott károk, felszíni és felszín alatti vizekben okozott károk, valamint a talaj károsítása. A gazdasági szereplő abban az esetben felelős a kár felszámolásáért, ha a kár jelentősnek minősül, továbbá okozati összefüggés állapítható meg a gazdasági szereplő tevékenysége és a szóban forgó kár között. Az irányelv szerinti megelőzési kötelezettség minden esetben életbe lép, amikor közvetlen kárveszély (az irányelv meghatározása szerint a környezeti kár közeljövőben történő bekövetkezésének megfelelő valószínűsége) lép fel.

A környezeti felelősségről szóló irányelv értelmében felelősség csak akkor merül fel, ha a vizsgált környezeti kárt a gazdasági szereplő tevékenysége okozta. Bár a felelősség könnyebben bizonyítható akkor, ha egyetlen gazdasági szereplő okoz egyértelműen körülhatárolható, pontszerű szennyezőforrásokból származó szennyezést, a környezeti felelősségről szóló irányelv kiterjedt és diffúz szennyezésből fakadó károkra is alkalmazható, mindaddig, amíg megállapítható ok-okozati összefüggés. Az irányelv több, valamely káresemény vagy tartós környezeti kár okozásáért közösen felelős gazdasági szereplőre is alkalmazandó (lásd még: az Európai Unió Bíróságának a C-378/08. számú, Raffinerie Mediterranee (ERG) SpA kontra Ministero dello Sviluppo Economico ügyben 2010. március 9-én hozott ítéletét, 58. pont). A nemzeti jog különös szabályokat állapíthat meg a költségmegosztásra vonatkozóan olyan esetben, ha a kárt több fél okozta.

Az okozott kár jelentőségét végül is minden esetben az illetékes hatóság állapítja meg. Általánosságban a környezeti kár jelentősége főként a kár nagyságától és időtartamától függ. Szintén fontos tényező a természetes regenerálódás, a kár mérhetősége, valamint az arányosság elve.

A környezeti felelősségről szóló irányelv I. melléklete meghatározza azokat a tényezőket, amelyeket figyelembe kell venni a kár felmérésekor. Az emberi egészségre bizonyítottan ártalmas károk például jelentős kárnak minősülnek. Másrészt védett élőhelyek és fajok esetében a következő károk nem minősülnek jelentősnek:

- olyan károsodások, amelyek az adott faj vagy élőhely vonatkozásában a szokásosnak tekintett, átlagos (természetes) ingadozásnál kisebb mértékűek; vagy
- az érintett erőforrások természetes változásainak betudható károsodás, illetve az adott erőforrással való – az élőhely-nyilvántartásban vagy a célokat lefektető dokumentumokban meghatározottak szerinti, vagy a tulajdonosok, illetve a gazdasági szereplők által korábban folytatott gyakorlat szerinti – rendes gazdálkodásból eredő károk; vagy
- olyan fajokban, illetve élőhelyekben okozott károk, amelyekkel kapcsolatban ismeretes, hogy rövid időn belül és beavatkozás nélkül visszaállnak az eredeti állapotukba, vagy kizárólag az adott faj, illetve az élőhely dinamikája következtében egy olyan állapotba, amely az eredeti állapottal egyenértékű vagy jobb annál.

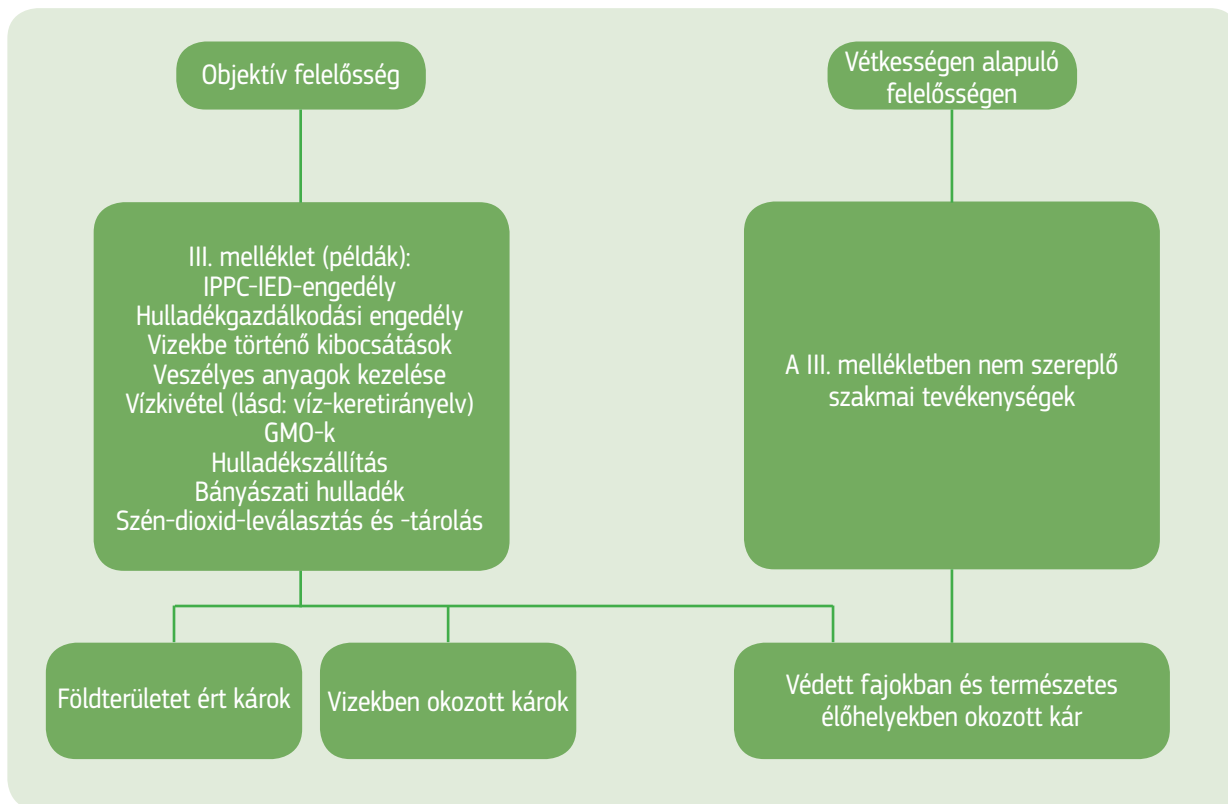
Hogyan történik a felelősség megállapítása?

Az irányelv kétféle gazdasági szereplőt különböztet meg: a környezeti felelősségről szóló irányelv III. mellékletében felsorolt veszélyes tevékenységekkel foglalkozó, valamint a másféle szakmai tevékenységet végző gazdasági szereplőket. Mindegyikükre különböző felelősségi előírások érvényesek (lásd: 2. ábra).

A III. mellékletben felsorolt tevékenységekkel foglalkozó gazdasági szereplők az objektív felelősség hatálya alá tartoznak. Ennek értelmében nem szükséges a gazdasági szereplő vétkességét megállapítani ahhoz, hogy a talajt, a vízkészletet, a védett élőhelyet és fajokat ért kárért felelősségre vonható legyen.

A III. mellékletben felsorolt tevékenységekkel nem foglalkozó többi gazdasági szereplőre vétkességen alapuló felelősségi rendszer vonatkozik. A gazdasági szereplő felelősségre vonhatóságához vétkességet vagy gondatlanságot kell megállapítani. Ezek a gazdasági szereplők továbbá csak védett fajokban és természetes élőhelyekben okozott kárért vonhatók felelősségre.

2. ábra: A környezeti felelősségek és károk típusai

Ávédett fajokban és természetes élőhelyekben okozott kár:

Minden olyan kár, amely jelentős kedvezőtlen hatást gyakorol az ilyen élőhelyek és fajok kedvező védettségi állapotának elérésére vagy fenntartására. Az ilyen hatások jelentőségét az eredeti állapothoz képest kell felmérni, figyelembe véve az I. mellékletben meghatározott kritériumokat. A természetvédelmi jogszabályok alapján előzetesen meghatározott és engedélyezett kedvezőtlen hatások nem tartoznak ide.

Vizekben okozott kár:

Minden olyan kár, amely jelentős kedvezőtlen hatást gyakorol az érintett vizek ökológiai, kémiai és/vagy mennyiségi állapotára és/vagy ökológiai potenciáljára a víz-keretirányelvben (2000/60/EK) meghatározottak szerint, kivéve azokat a kedvezőtlen hatásokat, amelyek esetében az említett irányelv 4. cikk (7) bekezdése alkalmazandó.

Földterületet ért kár:

A földterület minden olyan elszennyeződése, amely anyagok, készítmények, szervezetek vagy mikroorganizmusok talajba, a talaj felszínére vagy a föld alatti térbe történő közvetlen vagy közvetett bevezetése következtében az emberi egészség károsodásának jelentős kockázatával jár.

Az alábbiakban néhány példa található olyan eseményekre, amelyek a környezeti felelősségről szóló irányelv hatálya alá tartozó természeti erőforrásokra káros hatással vannak.

A káresemények típusai, a károsodott erőforrás szerint:

Élőhelyek és fajok	Víz	Talaj
<ul style="list-style-type: none"> • A védett fajok és élőhelyek közvetlen eltávolítása vagy elpusztítása. • Fizikai károk, illetve vegyi anyagok kiömlése, kibocsátása vagy hasonló szennyeződés, illetve jelentős zavar (beleértve a zajt és a rezgést). • A védett élőhelyek és fajok – például nem megfelelő mezőgazdasági gyakorlatból származó – mikrobás szennyeződése. • Védett fajok tudatos üldözése és elpusztítása (például illegális madáravadászat).	<ul style="list-style-type: none"> • A víz mennyiségi állapotában változást előidéző vízkivétel. • Vegyi anyagok kibocsátása tároló ipari telephelyről, vagy vegyi anyagokat szállító teherautóból vagy vasúti tartálykocsiból (például baleset következtében). • A felszíni víz gátakkal történő szabályozása, amely a víz ökológiai potenciáljának jelentős megváltozását okozza. • Vegyi anyagok, kőolaj vagy hulladék vízbe ömlése földalatti vagy földfelszíni tároló, kezelő vagy szállító berendezésekből, amely a felszín alatti és a felszíni vizek károsodását okozza (kémiai állapot).	<ul style="list-style-type: none"> • Hulladékégető művek füsttisztító berendezésének meghibásodása, amelynek következtében egy közeli lakóövezetben a felszíni talajréteg nehézfémekkel szennyeződik. • Tároló, kezelő és termelő területeken vegyi anyagok véletlen kibocsátása, gázok beltéri környezetbe, valamint vegyi anyagok talajba vagy talajvízbe jutása. • Hulladékok szándékos, engedély nélküli elhelyezése a felszínen vagy a felszín alatt, amelynek eredményeképpen gázok (veszélyes vegyi anyagok) fejlődnek és jutnak a közeli lakóingatlanokba. • Veszélyes anyagok véletlen talajba vagy talajvízbe szivárgása erőmű leszerelése következtében.

Objektív felelősség

- Az objektív felelősség hatálya alá tartoznak a környezeti felelősségről szóló irányelv III. mellékletében felsorolt tevékenységek, beleértve azokat a tevékenységeket és/vagy kibocsátásokat, amelyekről a következő irányelvek rendelkeznek (a pontos listát és megfogalmazást lásd a III. mellékletben):
- létesítmények működtetése a 2008/1/EK irányelvben kodifikált, az ipari kibocsátásokról szóló 2010/75/EU (IED) irányelvvel felváltott, a környezetszennyezés integrált megelőzéséről és csökkentéséről szóló 96/61/EK tanácsi irányelv alapján;
- hulladékgazdálkodási műveletek a 2008/98/EK irányelvvel átdolgozott, a 2006/12/EK irányelvben kodifikált, a hulladékokról szóló 75/442/EGK keretirányelv; a 2008/98/EK irányelvvel átdolgozott, a 2006/12/EK irányelvben kodifikált, a veszélyes hulladékokról szóló 91/689/EGK irányelv; a hulladéklerakókról szóló 1999/31/EK irányelv, valamint az ipari kibocsátásokról szóló 2010/75/EU irányelvbe beépült, a hulladékok égetéséről szóló 2000/76/EK irányelv alapján. A hulladékokról szóló keretirányelv, azaz a hulladékokról és egyes irányelvek hatályon kívül helyezéséről szóló, 2008. november 19-i 2008/98/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv. Ez az irányelv a hulladékokról szóló, 2006. április 5-i 2006/12/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (a módosított 75/442/EGK irányelv kodifikált változata), a veszélyes hulladékokról szóló 91/689/EGK irányelv, valamint a hulladékolajokról szóló 75/439/EGK irányelv helyébe lépett. A hulladékokról szóló keretirányelv meghatározza a hulladékgazdálkodási követelmények általános keretrendszerét, valamint alapvető fogalommeghatározásokat vezet be a hulladékgazdálkodásra vonatkozóan az Európai Unióban.
- szárazföldi felszíni vizekbe történő kibocsátás a 2006/11/EK irányelvben kodifikált, a veszélyes anyagokról szóló 76/464/EGK irányelv alapján;
- felszín alatti vizekbe történő anyagkibocsátás a 2006/118/EK irányelvvel felváltott, a felszín alatti vizek egyes veszélyes anyagok okozta szennyezés elleni védelméről szóló 80/68/EGK irányelv alapján;
- szennyező anyagok felszíni vagy felszín alatti vizekbe történő kibocsátása vagy injektálása a 2000/60/EK víz-keretirányelv alapján;
- előzetes engedélyhez kötött vízkivétel vagy vízduzzasztás a 2000/60/EK víz-keretirányelv alapján;
- veszélyes anyagok, készítmények és növényvédő szerek előállítása, használata, tárolása, feldolgozása, áttöltése, környezetbe történő kibocsátása és helyszíni szállítása az anyagok és keverékek osztályozásáról, címkézéséről és csomagolásáról szóló 1272/2008/EK rendelettel felváltott, a veszélyes anyagokról szóló 67/548/EGK irányelv, a veszélyes készítményekről szóló irányelv (1999/45/EK), a növényvédő szerekről szóló irányelv (91/414/EGK), valamint a biocidtermékekről szóló 528/2012/EU rendelettel felváltott, a biocidtermékek forgalomba hozataláról szóló irányelv (98/8/EK) által meghatározottak szerint;
- veszélyes áruk vagy szennyező áruk közúti, vasúti, belvízi úton történő, tengeri vagy légi fuvarozása a 2008/68/EK irányelvvel felváltott, a veszélyes áruk közúti szállításáról szóló 94/55/EK irányelvben, a veszélyes áruk vasúti fuvarozásáról szóló 96/49/EK irányelvben, valamint a 2002/59/EC irányelvvel felváltott, a szállító hajókra vonatkozó minimumkövetelményekről szóló 93/75/EGK irányelvben meghatározottak szerint;
- a géntechnológiával módosított mikroorganizmusok zárt rendszerben történő felhasználása, beleértve a szállítást is, valamint környezetbe történő szándékos kibocsátása és forgalomba hozatala a géntechnológiával módosított szervezetekkel kapcsolatos irányelvekben (90/219/EGK és 2001/18/EK) meghatározottak szerint.
- országhatárokon keresztül történő, az Európai Unión belüli, oda irányuló vagy onnan kifelé történő hulladékiszállítás (az 1013/2006/EK rendelettel felváltott 259/93/EGK tanácsi rendelet);
- az ásványi nyersanyag-kitermelő iparban keletkező hulladék kezeléséről szóló 2006/21/EK irányelv;
- tárolóhelyek üzemeltetése a szén-dioxid geológiai tárolásáról szóló 2009/31/EK irányelv szerint;
- az egyes tagállamok nemzeti szintű végrehajtási folyamatában a tevékenységek szélesebb köre eshet az objektív felelősség alá.

Vétkenésen alapuló felelősség

A III. mellékletben nem felsorolt szakmai tevékenységek

A környezeti felelősségről szóló irányelv hatálya alóli mentességek és kivételek

A környezeti felelősségről szóló irányelv nem alkalmazható a 2007. április 30. előtt bekövetkezett kibocsátás, esemény vagy incidens által okozott károkra, sem akkor, ha a károkat okozó tevékenység a fent említett időpont előtt befejeződött. Nem alkalmazható továbbá akkor, ha a károkat okozó kibocsátás, esemény vagy incidens bekövetkezése óta több mint 30 év telt el.

- A környezeti felelősségről szóló irányelv nem alkalmazandó, amennyiben a kár vagy a közvetlen kárveszély az alábbiak miatt következik be (lásd: a környezeti felelősségről szóló irányelv 4. cikke):
- fegyveres konfliktus, hadiállapot, polgárháború vagy felkelés;
- rendkívüli, elkerülhetetlen és elháríthatatlan természeti jelenség;
- olyan tevékenységek, amelyek főként honvédelmi és nemzetközi biztonsági célokat szolgálnak, vagy amelyek célja a természeti katasztrófák elleni védelem;
- olyan tevékenységek, amelyek tengeri olajszennyezéssel, veszélyes anyagok vagy veszélyes áruk tengeri, vasúti vagy közúti szállításával, illetve atomkárokkal kapcsolatos egyes nemzetközi egyezmények hatálya alá tartoznak, illetve amelyek az Európai Atomenergia-közösséget létrehozó szerződés hatálya alá tartoznak;
- diffúz szennyezés esetén olyan tevékenység, amelynek a kárral való okozati összefüggését nem lehet megállapítani.
- A gazdasági szereplő továbbá nem tartozik pénzügyi felelősséggel, amennyiben bizonyítja, hogy a kár előidézője harmadik fél volt (feltéve, hogy megtette a megfelelő biztonsági intézkedéseket), illetve amennyiben bizonyítja, hogy a kár hatósági kötelezés vagy utasítás betartásából ered.

A gazdasági szereplő továbbá nem tartozik pénzügyi felelősséggel, amennyiben bizonyítja, hogy a kár előidézője harmadik fél volt (feltéve, hogy megtette a megfelelő biztonsági intézkedéseket), illetve amennyiben bizonyítja, hogy a kár hatósági kötelezés vagy utasítás betartásából ered.

Az irányelv bizonyos esetekben megengedi a (tagállamok belátása szerinti) mentesítést a pénzügyi felelősség alól. Nem kell viselniük a kárfelszámolási költségeket azon gazdasági szereplőknek, akik bizonyítják, hogy nem jártak el vétkezen vagy gondatlanul, ha az általuk okozott környezeti kár olyan kibocsátás vagy esemény eredményeképpen következett be,

- amelyre a szabályozó hatóság kifejezetten engedélyt adott, és a gazdasági szereplő az engedély feltételeivel teljes összhangban járt el (az engedély tartalmán alapuló mentességi ok), vagy
- amely a tudományos és technikai ismeretek akkori állása szerint, amikor a kibocsátásra vagy az eseményre sor került, nem minősült nagy valószínűséggel környezeti kárt okozónak (a tudomány fejlettségi állapotán alapuló mentességi ok).

Mi a kárfelszámolás, és hogyan valósítható meg?

Az irányelv átfogó célja a károsodott természeti erőforrások és az azok által nyújtott szolgáltatások teljes helyreállítása eredeti állapotukba, amely a káresemény bekövetkezése nélkül állt volna fenn. Így például ha egy vizes élőhely károsodott, akkor a teljes kárfelszámolás következtében teljes egészében helyreállna annak káresemény előtti állapota, minden ott jelen lévő élőhely- és fajtypusával együtt, valamint a vizes élőhely mint „erőforrás” összes, a köznek és más természeti erőforrásoknak nyújtott „szolgáltatása”, beleértve pl. a szabadidős tevékenységeket, a vízsűrűséget, a táplálékellátást, a táj szépségét, a viharok mérséklését, valamint az élőhelyet vízi madarak és más fajok számára.

Az eredeti állapot az erőforrásról és a károsodott területről meglévő adatok felhasználásával, a szükséges adatokkal rendelkező, illetve az eseményt követően megfigyelhető hasonló területekről (referenciaterületek) származó adatokkal, vagy az erőforrások és a szolgáltatások modellezéséből származó adatok alapján határozható meg.

Háromféle kárfelszámolási intézkedés létezik: alap-, kiegészítő és kompenzációs intézkedések.

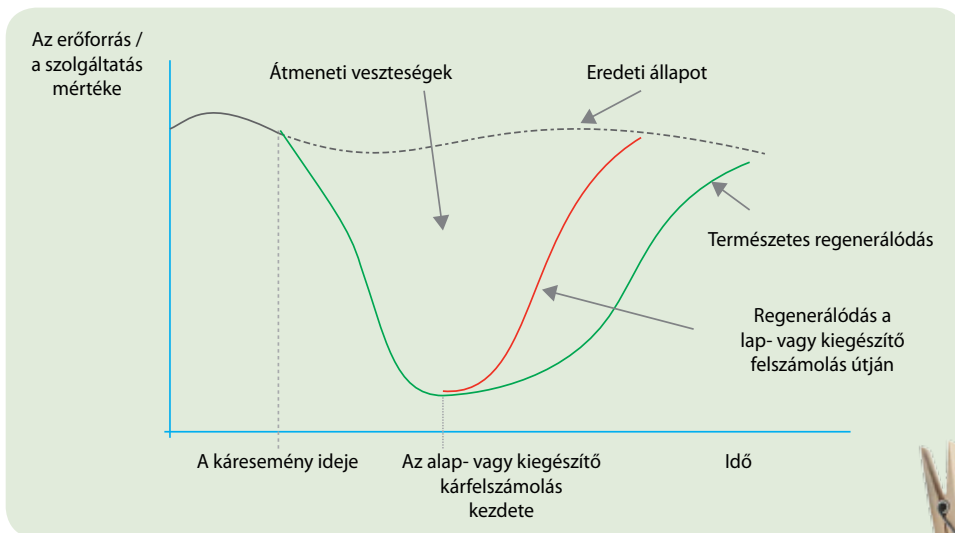
Alapfelszámolás: minden olyan felszámolási intézkedés, amely a károsodott területen történik, és visszaállítja a károsodott természeti erőforrások és/vagy az azok által nyújtott, károsodott szolgáltatások állapotát az eredeti állapotba. A helyszínen történő alapfelszámolás az előnyben részesített, és fogalmi értelemben legegységesebb kárfelszámolási mód, de nem minden esetben lehetséges vagy megvalósítható.

Arra az esetre, ha az alapfelszámolás nem állítja vissza teljes egészében a károsodott helyszínt az eredeti állapotba, a környezeti felelősségről szóló irányelv kiegészítő kárfelszámolási intézkedések meghozatalát írja elő más, a károsodott területtel vagy fajjal megegyező vagy kellőképpen hasonló területre és/vagy fajra vonatkozóan, ezáltal biztosítva, hogy mindkét területen az eredetihez hasonló mértékű természeti erőforrások és/vagy szolgáltatások legyenek jelen.

Az irányelv elismeri továbbá, hogy a teljes kárfelszámolás időigényes folyamat, ezért kompenzációs intézkedéseket ír elő az átmeneti veszteségek, azaz a regenerációs időszak alatt igénybe nem vehető környezeti erőforrások és szolgáltatások kompenzálására (lásd: 3. ábra). Ez a kompenzációs kárfelszámolás, amely egy másik területen is történhet, akár a károsodott, akár ahhoz kellően hasonló fajok állapotának javításával. A kompenzációs helyreállítás megvalósítható oly módon is, hogy az alapfelszámolással a károsodott területen az eredeti állapothoz képest több előnnyel rendelkező állapotot hoznak létre (a különbség kompenzációs felszámolásként írható jóvá).

Területi károk esetén a környezeti felelősségről szóló irányelv minimumkövetelményként alapkárfelszámolást ír elő, amely az érintett szennyező anyagok eltávolítására, ellenőrzésére, elszigetelésére, illetve mennyiségi csökkentésére terjed ki, mindaddig, amíg a szennyezett terület többé nem jelent jelentős kockázatot az emberi egészség szempontjából (az irányelv nem ír elő kiegészítő vagy kompenzációs felszámolási kötelezettséget).

3. ábra: Az eredeti állapot, a káresemény, az átmeneti veszteségek és a felszámolási intézkedések folyamatábrája

Hogyan történik a kárfelszámolás hatályának és mértékének meghatározása?

Annak megállapításához, hogy milyen típusú és mértékű kiegészítő és kompenzációs felszámolásra van szükség, egyenértékűségi vizsgálat készül. Egyszerűen megfogalmazva, az egyenértékűségi vizsgálat megállapítja, mely erőforrások és szolgáltatások tekinthetők a károsodott erőforrásokhoz és szolgáltatásokhoz „kellőképpen hasonlóknak”, valamint számszerűsíti a kárfelszámolással elérendő eredményeket (jóváírás), oly módon, hogy azok egyenértékűek legyenek a kár okozta veszteség mértékével (terhelés). Attól függően, hogy milyen egységek képezik a terhelés és jóváírás számszerűsítésének alapját, a környezeti felelősségről szóló irányelv a következő egyenértékűségi vizsgálati módszereket javasolja (lásd az irányelv II. mellékletét):

- A kieső és a helyettesítő erőforrás egyenértékűségén alapuló vizsgálat: a terhelés és jóváírás mértéke kifejezhető erőforrás-egységekben (például a halak és a madarak száma, vagy a talajvíz mennyisége literben kifejezve)
- A kieső és a helyettesítő szolgáltatás egyenértékűségén, illetve az élőhely egyenértékűségén alapuló vizsgálat: a terhelés és jóváírás az élőhely hasonlóságában fejezhető ki (például vizes élőhely, és szolgáltatásai milyen arányban (%-ban kifejezve) csökkentek, illetve nőttek)

Amennyiben ezek az egyenértékűségi vizsgálatok nem végezhetőek el (mert technikailag nem kivitelezhetőek, nem kívánatosak vagy túlzottan költségesek), pénzügyi értékeléssel is megbecsülhető az elveszett természeti erőforrások és/vagy szolgáltatások, valamint a felszámolási intézkedésekkel elérni kívánt eredmények értéke:

- Kieső és helyettesítő érték, valamint érték-költség egyenértékűség: a terhelés és a jóváírás mértékét pénzben fejezik ki (a károsodott és a helyettesítő erőforrás és/vagy szolgáltatás pénzben kifejezett értéke megegyezik). Amennyiben a kár pénzbeli értéke megbecsülhető, de a felszámolásból eredő haszon pénzbeli értéke nem, a kárfelszámolási intézkedések költségvetése (költsége) a kár pénzbeli értékével azonos összegben állapítható meg (érték-költség egyenértékűség). A pénzügyi értékelés lehetősége nem jelenti azt, hogy az irányelv pénzügyi kártalanítást ír elő: a környezeti felelősségről szóló irányelv fő elve továbbra is a károsodott erőforrások és szolgáltatások helyreállítása.

Az egyenértékűségi módszerek célja a kár és a felszámolási lehetőségek kémiai, fizikai, biológiai és – adott esetben – társadalmi és gazdasági vetületének figyelembevétele. A felszámolási lehetőségeket meghatározott kritériumok, például a választott módszer hatása, végrehajtási költségei és sikerességének valószínűsége alapján kell értékelni. Az egyenértékűségi vizsgálat (mindegyik típusa) általában öt alapvető lépésből áll, amelyek csak a felhasznált egység típusát illetően térnek el egymástól:

1. Előzetes kárfelmérés: a rendelkezésre álló adatok, a felszámolási lehetőségek, a vizsgálat megfelelő szintje, valamint az értékelési ráfordítás megállapítása.
2. A kár (terhelés) megállapítása és számszerűsítése: a kár okainak megállapítása, a károk, többek között az átmeneti károk felméréséhez használt mérték(ek) kiválasztása, az eredeti állapot megállapítása és számszerűsítése, a kárnak való kitettség, a károsodott erőforrások és szolgáltatások jellemzőinek megértése, az alapfelszámolással elérhető környezeti haszon megállapítása.
3. A kárfelszámolással elérhető környezeti haszon meghatározása és számszerűsítése (jóváírás): a felszámolási lehetőségek megállapítása, a legmegfelelőbb és leginkább megvalósítható lehetőségek kiválasztása a környezeti felelősségről szóló irányelv II. mellékletében meghatározott kritériumok alapján, valamint a felszámolással elérhető környezeti haszon felbecslése a 2. lépésben használt mérték alkalmazásával.
4. A felszámolási intézkedések mértékének meghatározása: a felszámolási intézkedések teljes kiterjedésének megállapítása, és a kármentesítés költségeinek felbecslése.
5. Nyomon követés és jelentéstétel: a kárfelszámolási terv elkészítése (célkitűzések, szándékok, célok), valamint végrehajtásának ellenőrzése.

A vizsgálat minden szakaszában foglalkozni kell a fő bizonytalansági tényezőkkel és az ezek megoldásához szükséges feltevésekkel,

valamint érzékenységi elemzést kell végezni.

Az egyenértékűségi vizsgálat lépéseiről további részleteket a környezeti felelősségről szóló irányelv alkalmazásáról szóló oktatóanyagban találhatnak az érdeklődők (lásd: a brosúra végén).

Az egyenértékűségi vizsgálat lefolytatását, valamint a kárfelszámolási projektek kiválasztását és mértékük meghatározását követően készül el a kármentesítési terv, amely tartalmazza a projekt céljait, a végrehajtás részleteit, valamint a műszaki és a biológiai terveket és tervrajzokat. A kárfelszámolási terv a végrehajtást és a projekt sikerességének értékelését követően az erőforrások és a szolgáltatások regenerálódásának nyomon követésére vonatkozó eljárásokat és ütemterveket is tartalmazza.

Az egyenértékűségi vizsgálat elvégzését illusztráló példákat lásd a brosúra végén.

LIFE06 NAT/BE/000087

Nedves dűneközök helyreállítása, cserjék, fák eltávolítása és dűnetavak létrehozása előtt.

LIFE06 NAT/BE/000087 (utána)

Milyen költségekkel jár a felszámolás, és ki állja ezeket?

Amennyiben az illetékes hatóság végzi el a megelőző és a kárfelszámolási intézkedéseket, a kárt okozó gazdasági szereplővel megtérítetteti a költségeket. A megtéríthető költségek közé tartoznak az alábbiak:

- azon környezeti vizsgálatok költségei, amelyek célja a kár mértékének felmérése, valamint annak megállapítása, milyen intézkedések szükségesek a helyreállításhoz;
- a közvetlenül a hatóság által végzett kárfelszámolási tevékenység költségei;
- a közigazgatási, jogi és végrehajtási költségek; valamint
- az adatgyűjtési, nyomon követési, felügyeleti és egyéb kapcsolódó költségek.

A környezeti felelősségről szóló irányelv azt ajánlja, hogy a kiválasztott kárfelszámolási intézkedések költsége ne legyen aránytalan. Bár a környezeti felelősségről szóló irányelv nem definiálja az aránytalanság fogalmát, ez az uniós jog egyik alapelve, amely például a víz-keretirányelvben elsőbbséget élvez. A kárfelszámolás költsége, más szóval a gazdasági szereplő felelőssége akkor aránytalan, ha meghaladja a kár okozta értékvesztést (vagy a felszámolás során elért környezeti hasznot).

A környezeti felelősségről szóló irányelv a gazdasági szereplőknek esetleges felelősségük fedezésére uniós szinten nem írja elő pénzügyi garanciák igénybevételét, de a tagállamoktól azt kéri, hogy ösztönözzék a pénzügyi eszközök fejlesztését. Eddig az irányelv végrehajtása során a gyakorlatban:

- a biztosítás bizonyult a legnépszerűbb eszköznek a gazdasági szereplőket terhelő környezeti felelősség fedezésére. A biztosítási és viszontbiztosítási piacok (mind az egyéni cégek, mind az együttbiztosítási társaságok) az alábbi keretekben nyújtanak fedezetet a környezeti károk megelőzésére és felszámolására:
  - a környezeti felelősségről szóló irányelv kiterjesztése az általános/állami felelősség-biztosítási szerződésekre (például Németország, Ausztria),
  - környezeti felelősségbiztosítási szerződések (például Egyesült Királyság) vagy
  - biztosítási alapok (például Spanyolország, Franciaország, Olaszország és Hollandia);
- A Bizottság 2010. októberi jelentése szerint a második legnépszerűbb eszköznek a bankgaranciák számítanak (Ausztria, Belgium, Ciprus, Cseh Köztársaság, Hollandia, Lengyelország, Spanyolország és az Egyesült Királyság); és
- a Bizottság 2010. októberi jelentése szerint más piaci alapú eszközök, például alapok, kötvények stb. bevezetéséről is tárgyalnak Ausztriában, Belgiumban, Bulgáriában, Cipruson, Lengyelországban és Spanyolországban.

© iStockphoto

Példa az erőforrás-alapú egyenértékűségi vizsgálat használatára: halállományokban keletkezett károk

Ez az esettanulmány erőforrás-alapú egyenértékűségi vizsgálatot alkalmaz folyóba történő szennyezőanyag-kibocsátás esetében, amely a halállomány pusztulását okozta.

2011. február 22-én hatalmas téli felhőszakadás volt a K-völgyben (feltételezett helyszín), ahol egy kőzetbánya bányameddő-tározója található. Az eső nyomán elolvadt a völgyben található hó, és a csapadék a tározó átszakadását okozta. A gátszakadás következtében a bányameddő a K-folyóba ömlött. Bár a vészhelyzetben bevetendő személyzet a gátszakadás helyszínére egy napon belül megérkezett, mire az áttört gátat megjavították, több ezer tonna meddő ömlött a K-folyóba, amelyet a folyó legalább 10 kilométeres szakaszon magával sodort.

A tározó átszakadását követő hetekben előzetes kárfelmérés történt. Ennek során számos különböző típusú adatot összegyűjtöttek. Néhány példa az összegyűjtött adatokra:

- a káresemény időpontja és időtartama;
- a kiömlött víz nehézfém-koncentrációja (például réz, cink, kadmium) és savtartalma;
- a szükséghelyzeti intézkedések leírása; valamint
- információk a káresemény előtti vízminőségről.

Az illetékes hatóság a gazdasági szereplővel együttműködve úgy határozott, hogy a vízi erőforrást érintő károk számszerűsítésénél az erőforrás alapú egyenértékűségi vizsgálat legfontosabb mérőmutatójának a sebespisztráng-sűrűséget veszik. A K-folyó különböző pontjain, majd (a folyó sodrásának megfelelően) valamivel lejjebb vett minták alapján az eredeti sebespisztráng-sűrűséget 10 pisztráng/100 m²-ben állapították meg. Az első 10 kilométeren a káreseményt követő első évben eltűntek a sebes pisztrángok: a várható regenerálódási idő 10 év. Az erőforrás alapú egyenértékűségi vizsgálat segítségével kiszámított teljes kár („terhelés”) 33 000 Sebes pisztráng-évek. Ez azoknak a további sebes pisztrángoknak a száma, amelyek idővel a K-folyóban éltek volna, ha nem következik be az esemény.

Az előzetes kárfelmérés eredményei alapján az illetékes hatóság a gazdasági szereplővel együttműködve megállapította, hogy a folyó halállományát ért kár felszámolásához kompenzációs kárfelszámolás szükséges.

A sebespisztráng-terhelés kiegyenlítésére háromféle kompenzációs felszámolási lehetőséget mérlegeltek:

- nincs fellépés: természetes regenerálódás történik (elvetették, mivel a 33 000 Sebes pisztráng-évek átmeneti veszteséget túl magasnak ítélték);
- halak pótlása halkeltetés útján (genetikai aggályok stb. miatt elvetették), és
- a folyóvizes élőhely visszaállítása a K-folyó mellékfolyóin (kiválasztott felszámolási lehetőség).

Azért választották a folyóvizes élőhely visszaállítását, mert ez a felszámolási mód növeli a folyó sebespisztráng-eltartó képességét. Figyelembe véve a szükséges felszámolási intézkedés-típusokat, a felszámolással elérhető teljes környezeti haszon megvalósulásához szükséges időt, valamint azt, hogy az intézkedések befejezése után várhatóan mennyi ideig tapasztalhatók a

felszámolás pozitív hatásai, a becslések szerint 1 kilométernyi élőhely-visszaállítással hozzávetőleg 7500 Sebes pisztráng-évek „jóváírás” érhető el. 33 000 egységnyi terheléssel és négyzetkilométerenként 7500 egységnyi jóváírással számolva megállapították, hogy a kompenzációs felszámolás során 4,4 kilométernyi (33 000/7500) folyóvízi élőhely helyreállítására van szükség.

A kompenzációs felszámolás költségeit a területtervezési és műszaki tervezési költségek, valamint az élőhely-helyreállítási intézkedések végrehajtásának, a projekt ellenőrzésének, felügyeletének és a projekttel kapcsolatos jelentéseknek a költségei alapján számították ki. Az élőhely helyreállításának kilométerenkénti költsége mintegy 100 000 EUR (feltételezett összeg), így a kompenzációs felszámolás teljes költsége hozzávetőleg 440 000 EUR.

Példa élőhelyalapú egyenértékűségi vizsgálat használatára: vizes élőhelyben keletkező károk

Ez az esettanulmány élőhelyalapú egyenértékűségi vizsgálatot alkalmaz egy feltételezett vizes élőhelyet feltételezett káresemény következtében ért kár felmérésére, valamint e kár felszámolási lehetőségeinek felmérésére.

A káresemény: erősen savas kémhatású víz kibocsátása ipari létesítményből. A vizes élőhely mérete 10 hektár. Az erősen savas kémhatású víz jelentős kezdeti károkat okoz: a vizes élőhelyek egészségi állapotát illetően megbízható mutatónak tekintett földfelszíni növénynövekedés mértékét alapul véve a természettudósok becslései szerint a kár kezdetén a teljes növényi élet 75%-a megsemmisül. A következő 5 évben a vizes élőhely eredeti állapota várhatóan helyreáll. Tekintettel a vizes élőhely jellegére, és annak tudatában, hogy az élőhely eredeti állapota idővel helyreáll, nem történt alap-helyreállítás.

A fenti információk alapján élőhelyalapú egyenértékűségi vizsgálat készült. A kezdeti 75%-os veszteség 5 év alatt állt helyre, és 21,6 egységnyi terhelést termelt. A terhelési egység számítási módjáról és a számítás alapjául szolgáló feltevésekről (a jelen esettanulmányban) további részletek a környezeti felelősségről szóló irányelv alkalmazásáról szóló oktatási kézikönyvben található.

A rendelkezésre álló adatok elemzése és a környező vizes élőhelyek ismerete alapján kompenzációs felszámolási intézkedést terveznek. Ismeretes, hogy a környéken vannak más vizes élőhelyek, és élőviláguk globális állapotán javítani lehetne néhány kárfelszámolási intézkedéssel. Az egyik vizes élőhelyről kiderül, hogy a tájidegen növények eltávolításával javítani lehet a terület globális állapotán, amely a vizes élőhelyre jellemző természetesen előforduló növényfajtákkal borított felszíni terület kiterjedésében mérhető. Becslések szerint a vizes élőhely kár előtti állapotával összehasonlítva 50%-ról csaknem 100%-os szintre növelhető a földfelszíni növénynövekedés. A felszámolási intézkedések megtervezése és végrehajtása két évet venne igénybe, és további három év kellene ahhoz, hogy a növénytakaró 50%-ról elérje a 100%-os szintet. Számítások szerint ezen a területen egy hektárnyi vizes élőhely fejlesztésével a fejlesztett vizes élőhely élettartama alatt 15,5 egységnyi jóváírásnak megfelelő környezeti haszon érhető el.

Tehát ahhoz, hogy a vizes élőhelyet ért 21,6 egységnyi kárt (terhelést) valamely környező vizes élőhely fejlesztésével ellensúlyozni lehessen (jóváírás), $21,6/15,5 = 1,4$ hektárnyi rossz állapotú területet kell feljavítani a tájidegen növények eltávolításával.

Az 1,4 hektárnyi vizes élőhely kárfelszámolási költségeibe beleértendő a tervezés, az engedélyezés, a végrehajtás, a felügyelet, a karbantartási és fenntartási műveletek, az ellenőrzés stb. költségei. Hozzávetőlegesen 50 000 EUR/hektár feltételezett költséggel számolva a károk ellensúlyozásának költsége $1,4 \times 50\,000 = 70\,000$ EUR lenne.

LIFE99 NAT/A/006054 (előtte)

Az „Eibelsau” vízfogónál új oldalcsatoma építése, valamint új csatorna létrehozása áramló vízzel és növényzettel, amely lehetővé teszi a halak számára, hogy árral szemben vándoroljanak.

LIFE99 NAT/A/006054 (utána)

Példa érték-egyenértékűségi vizsgálat használatára: folyó szennyeződése

Ez az esettanulmány azt mutatja be, hogyan kell érték-egyenértékűségi vizsgálat segítségével egy feltételezett folyószennyeződés esetén a károk ellensúlyozásához meghatározni a kompenzációs kárfelszámolás mértékét. Az érték-egyenértékűségi vizsgálat a veszteségek (terhelés) és a javasolt felszámolási intézkedésekből származó környezeti haszon (jóváírás) méréséhez a pénzt használja mutatóként, és a jóváírásokat egyensúlyba hozza a terhelésekkel. Mint minden egyenértékűségi vizsgálat esetében, a kárfelszámolási tevékenységeket oly módon kell kiválasztani, hogy azok típusban, minőségben és mennyiségben a károsodottakhoz kellőképpen hasonló erőforrásokat és szolgáltatásokat biztosítsanak.

Ebben a példában a szennyezőanyag-kibocsátás olyan 15 kilométeres folyószakaszt érintett, amely helyi szempontból fontos és a terület magas fokú biológiai sokféleségét biztosító hal- és madárfajokban volt gazdag. A folyó továbbá számos helyi lakos és turista számára fontos szabadidő-helyet jelentett.

Az érték-egyenértékűségi vizsgálat lefolytatásához két felmérést végeztek a folyószennyeződés okozta értékvesztés és a felszámolási intézkedésekkel elérhető eredmények értékének becslésére. Az első felmérés a folyó mint élőhely és mint szabadidős tevékenységek színterének elvesztése miatt keletkezett „terhelés” becslésére szolgált. A felmérésre adott válaszok elemzése alapján készült becslés szerint az egyes válaszadók a folyószennyeződésből adódó kárt 60 EUR-ra tették. Az érintett lakosságot érő teljes kár hozzávetőleg 15 000 000 EUR volt.

A második felmérés a három lehetséges felszámolási intézkedés különböző kombinációival elérhető jóváírás becslésére szolgált: 1) eltérő helyszínrre vonatkozó kompenzációs felszámolási terv, amely a régió rendelkezésre álló területein a folyó helyreállítását jelentette; 2) a közeli, nem szennyezett folyókon végzett fejlesztések és a szabadidős célokból történő hozzáférhetőség növelése. Az adatok elemzése alapján becsülték meg, hogy az egyes kárfelszámolási projektek a köz számára milyen haszonnal járnak. Az elemzés alapján kiderült, hogy a felszámolási intézkedések négyféle kombinációja biztosítana személyenként 60 EUR, illetve összességében 15 000 000 EUR értékű jóváírást.

Ezek közül a leginkább költséghatékony kombináció egy, a szennyezethez hasonló folyóvízi élőhely 10 kilométeres szakaszának helyreállításából, valamint a környező, nem szennyezett folyók mentén található 15 helyszínen végzett fejlesztésből és szabadidős célokból történő hozzáférhetőségük növeléséből állt. E kompenzációs felszámolási terv végrehajtásának teljes költsége becslések szerint elérte a 6 000 000 EUR-t.

Fontos határidők

A tagállamok 2013. április 30-ig kötelesek jelentést készíteni a környezeti felelősségről szóló irányelv végrehajtásáról. Az Európai Bizottság válasza 2014. április 30-tól lesz elérhető.

Lásd bővebben

A környezeti felelősségről szóló irányelv - hivatalos szöveg:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:143:0056:0075:hu:PDF>

Tájékoztató a környezeti felelősségről szóló irányelvről az Európai Bizottság honlapján:

<http://ec.europa.eu/environment/legal/liability/index.htm>

Tájékoztató az élőhely-védelmi irányelvről az Európai Bizottság honlapján:

http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/habitatsdirective/index_en.htm

Tájékoztató a madárvédelmi irányelvről az Európai Bizottság honlapján:

http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/birdsdirective/index_en.htm

Tájékoztató a víz-keretirányelvről az Európai Bizottság honlapján:

http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/index_en.html

Az Európai Bizottság 2010. évi jelentése a környezeti felelősségről szóló irányelv hatékonyságáról, Brüsszel, 2010.10.12.
COM(2010) 581 végleges

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0581:FIN:HU:PDF>

Millenniumi ökoszisztéma-értékelés az ökoszisztéma-szolgáltatásokról: <http://www.unep.org/maweb/en/index.aspx>

Az ökoszisztémák és a biológiai sokféleség gazdaságtana (TEEB): <http://www.teebweb.org/>

Insurance Europe

<http://www.insuranceeurope.eu/publications/639/72/Navigating-the-Environmental-Liability-Directive-A-practical-guide-for-insurance-underwriters-and-claims-handlers/?cntnt01hideAllFilters=1>

A környezeti felelősségről szóló irányelv alkalmazásáról szóló oktatási kézikönyvek és a kapcsolódó oldalak letölthetők az Európai Bizottság fent megjelölt honlapján: <http://ec.europa.eu/environment/legal/liability/index.htm>

Kiadóhivatal

doi:10.2779/29790

ISBN 978-92-79-29756-4

9 789279 297564

A kiadvány a grafikai célra szánt papírok kategóriájában európai öko címkét elnyert újrahasznosított papír felhasználásával készült (<http://ec.europa.eu/ecolabel>)

KH-31-13-957-HU-C